

Kaipaako kristinusko puhdistamista?

Jaakko Kesävuori

Kristinuskon synty

Esitelmässä käsitellään joitakin valtiouskontoomme liittyviä Uuden testamentin kohtia sellaisina, miten ne ovat sinne kirjoitetut ja pyritään näin etsimään vastuksia kysymykseen: Kaipaako kristinusko puhdistamista?. Ensimmäisenä, mitä tiedämme kristinuskon syntyvaiheista?

Jeesus Nasaretilainen aloitti Jordan-kasteensa jälkeen, ensin kiusaukset voitettuaan, opetustyönsä ja julisti uuden uskonnon Juudean maalla – hänhän oli juutalainen, Daavidin sukukunnasta – hän alkuunpani kristinuskon. On tosin spekuloitu myös sillä, onko Jeesusta edes ollut olemassa, mutta Paavali on kuitenkin historiallinen henkilö ja hän mainitsee mm. Galatalaiskirjeessään (1:18-19) tavanneensa Keefaan, siis Pietarin sekä Jaakobin, Herran veljen.

Jeesus Kristus oli ja on opettaja ja kristinusko syntyi hänen suunsa kautta, hänen opetusensa tuloksena. Jeesuksen oppilaat tekivät varmaankin muistiinpanoja hänen puheistaan ja ne on myöhemmin koottu evankeliumeiksi Matteuksen, Markuksen, Luukkaan ja Johanneksen mukaan. Käytössämme on vain alkuperäisistä kirjoituksista kopioituja käännöksiä, joista oikeimpina pidetään kreikan- ja latinankielistä; Jeesuksen äidinkieli oli ilmeisesti aramea.

Ulkoisesti kristinuskon synty oli vaatimatonta. Jeesus kulki opetuslapsineen paikkakunnalta toiselle ja puhui kansanjoukoille. Ei heillä, uuden uskonnon julistajilla ollut sädekehiä pänsä päällä; ne ovat myöhempiä luomuksia, kun noita aikoja on haluttu romantisoida. Todellisuus oli karu: jotkut kuulijat omaksuivat Jeesuksen opetuksia, toiset vaivihkaa ja ehkä häpeillen niihin tutustuivat, kolmannet tyytyivät päivittelemään ihmetekoja ja muutamat alkoivat joko heti tai hetken innoituksen ja ihastelun jälkeen puristella nyrkeissään kiviä.

Kristinusko sellaisena, millaisena Jeesus Kristus sen esitti, ei kaipaa puhdistamista. Se, mitä virallisena kristinuskona esitetään, se kaipaa uudelleen arviointia, sillä ”olemme uskonossamme kovasti rajoittaneet itseämme. Kirkot ovat tavallaan vetäneet viivan ympärilleen ja sanoneet: kaikki tämän viivan ulkopuolella on kelvotonta, jumalatonta, pakanallista. Vanhoista sivistyksistä kirkko on omaksunut ainoastaan yhden, juutalaisuuden. Kaikki muut vanhat sivistykset on hyljätty.”, toteaa J. R. Hannula vihkosessa Kalevala, teosofia ja ritarius.

Vanha ja Uusi testamentti sidottiin samoihin kansiin ja kirkolliskokouksissa muodostettiin Vanhaan testamenttiin sekä osin Mooseksen käskyihin ja Paavalin seurakunnilleen lähettämiin yksityisluontoisiin kirjeisiin perustuva oppirakennelma, jota esitetään kristinuskona.

Uskonpuhdistuksen tarve on helppoa havaita, kun vertaa virallisia näkemyksiä ja Jeesuksen opetuksia toisiinsa. Esimerkkinä Jeesuksen sanat Matteuksen evankeliumissa: ”– – voi sitä ihmistä, jonka kautta Ihmisen Poika kavalletaan! Parempi olisi sille ihmiselle, että hän ei olisi syntynyt.” (Matt. 26:24.) Näin selvästä tiedonannosta piittaamatta Jeesuksen teloitus esitetään suorastaan Jumalan ideoimana tekona.

Virallisten opetusten luotettavuutta arvioidessaan voi evankeliumien ohella perehtyä myös kirkolliskokousten pöytäkirjoihin, joista selviää, millaisten äänestysten tuloksina dogmeja on muodostettu. Esimerkiksi viides kirkolliskokous Konstantinopolissa julisti jälleensyntymisopin kirkonkiroukseen vuonna 553, joten siihen saakka se oli osana kristinuskon opetuksia – eihän sitä muutoin olisi voitu kirotta. Kun oppi jälleensyntymisestä mitätöitiin, mahdollisti se sitten karman toimintaa selvittävien opetusten, kuten: mitä kylvät, sitä niität; millä mitalla mittaat, sillä sinullekin mitataan, vesittämisen. Usko sijaissovittajaan eli lunastusoppi, veripelastusoppi sai virallisen hyväksyntänsä vasta 500 vuotta myöhemmin, vuoden 1000 paikkeilla.

Jos jälleensyntymä on tosiasia, siis luonnon laki, se avautuu tiedolle, kun siihen perehtyy. Kirkolliskokousten päätökset eivät vaikuta sen toimintaan, eivät myöskään uskomuksemme. Karman toiminnan ymmärtäminen luonnonlakina sisältää kuitenkin jo vivahduksen uskoakin, ainakin uskoa oikeamielisyyteen, sillä se muistuttaa, että olemme vastuussa teoistamme.

Jumala-käsitys

Keskeisin perusta uskonnoissa on Jumala, joten uskonsa puhdistaminen on luontevaa aloittaa Jumala-käsityksensä selvittämällä. Selvitystyö jakautuu näennäisesti kahtia eli mikä on suhteemme Jumalaan ja mikä on suhteemme toisiin ihmisiin, Jumalan kuviin, kuten luomiskertomuksessa todetaan. Vastaava jako esiintyy jo Mooseksen käskyissä, sillä hän sai lain enkeleiltä kahdessa taulussa. Viisi ensimmäistä Mooseksen käskyä koskettelevat senaikuista jumala-suhdetta ja loput viisi suhdetta toisiimme. Kristinuskon jumala-käsitys on ylevä, Jeesus kuvaa vuorisaarnan viidennessä käskyssä Isänsä periaatteita seuraavasti: ”Mutta minä sanon teille: rakastakaa vihollisianne ja rukoilkaa niiden puolesta, jotka teitä vainoavat, että olisitte Isänne lapsia, joka on taivaissa; sillä hän antaa aurinkonsa koittaa niin pahoille kuin hyvillekin, ja antaa sataa niin väärille kuin vanhurskaillekin.” (Matt 5:44–45.) Tällainen on kristinuskon Jumala, auringon kaltainen kaiken läpäisevä elämän ylläpitäjä ja tuo Jumala, koko maailmankaikkeuden alkusyy tai, kuten sanotaan, syytön syy on kaikkialla, myös meissä, ”Jumalan valtakunta on sisäisesti teissä.” toteaa Jeesus Luukkaan evankeliumissa (Luuk. 17:21) ja Paavali Korinttolaiskirjeessään: ”Ettekö tiedä, että te olette Jumalan temppeli ja että Jumalan Henki asuu teissä?” (1 Kor. 3:16.) Jumala on siis löydettävissä omasta itsestä, sisältään.

Aikalaistensa jumala-käsitystä Jeesus kuvaa Johanneksen evankeliumissa näin: ”Te olette isästä perkeleestä, ja isänne himoja te tahdotte noudattaa. Hän on ollut murhaaja alusta asti, ja totuudessa hän ei pysy, koska hänessä ei totuutta ole. Kun hän puhuu valhetta, niin hän puhuu omaansa, sillä hän on valhettelija ja sen isä.” (Joh. 8:44.) Tuo isä on jopa Mooseksen ilmoittaman isän alapuolella, sillä Mooseksen ankara Herra Jumala yksiselitteisesti käskee: älä tapa, joten Mooseksen jumala ei ole murhaaja, hän ei yllytä ketään veritekoihin.

Vallitsevassa kristinuskossa hyvä ja paha sotivat alati keskenään ja kuvittelemme – jumalakäsityksemme mukaisesti – rakentavamme taistellen jotain hyvää. Luulemme, että tarkoitus pyhittää keinot. Sota synnyttää kuitenkin aina sotaa. Tarkoitus on toteutettava sen itsensä mukaisin keinoin eli hyvä tarkoitus hyvin keinoin. Kristikunnalta onkin ilmeisesti jäänyt huomaamatta Jeesuksen Isä, se, jonka kanssa hän sanoo olevansa yhtä. Tuo auringon kaltainen Isä ei ole ristiriitainen, joskus hyvä, joskus paha tai rakastava ja vihaava. Jeesuksen Isä on kuin hyvän ja pahan yläpuolella, mutta ei kuitenkaan niiden ulkopuolella, eläen hyvässä ja sulattaen itsessään myös pahaksi mielletyn. Pekka Ervast kuvaa tuon Isän toimintaa seuraavasti: ”Sanotko sinä, että minussa on sitä tai tuota pahaa? Et sano, ellen minä itse sano, sillä katso, sinä elämä olet hyvyyttä, totuutta ja rakkautta. – Sinä tiedät, että meidän täytyy olla sitä mitä olemme ja siitä kohdasta kulkea eteenpäin sinua kohti, Jumala.” (Ihmisyyden uskonto, s, 18.)

Jumala-suhde ja sen syventyminen on yksi evankeliumien läpi kulkevista helminauhoista. Kun käsityksemme Jumalasta selkenee ja inhimillistyy, vaikuttaa se vastaavasti myös ihmisuhteisiimme. Tästä seuraava esimerkki.

Jumalsuhteen rakentuminen

Jeesus kehottaa: ”Tehkää parannus, sillä taivasten valtakunta on tullut lähelle.” (Matt. 4:17.)

Yhtä parannuksen tekoon soveltuvaa keinoa Jeesus kuvaa ensin Vanhan liiton aikaiseen käytäntöön viitaten: ”Sentähden, kaikki, mitä te tahdotte ihmisten teille tekevän, tehkää te myös samoin heille; sillä tämä on laki ja profeetat.” (Matt. 7:12.) Tässä on vertailukohtana oma tahto sekä lisäapuna laki ja profeetat. Oman tahdon järkeilyt ja tunteilut saattavat kuitenkin olla pettäviä ja profeettojen esittämä laki perin ankara. Jeesus toi lakiin uuden ulottuvuuden. Samalla kun hän painotti, että laki on viimeistä piirtoa myöten täytettävä, hän toi lain oheen käsitteen armo; tulee antaa armon käydä yli oikeuden ja kohdistaa oikeusvaatimus itseän. Jeesus muotoili tuon vanhan ohjeen seuraavaksi: ”Uuden käskyn minä annan teille, että rakastatte toisianne, niinkuin minä olen teitä rakastanut – että tekin niin rakastaisitte toisianne.” (Joh. 13:34.) Tässä on vertailukohtana Jeesuksen esimerkki, hänen julkituoma rakkaus.

Meille on muodostunut rakkaudesta kummallisia käsityksiä, saatamme luulla esimerkiksi lemmenjanoa rakkaudeksi. Mitä rakkaus voisi olla, siitä saa käsitystä Korinttolaiskirjeestä, jossa Paavali kirjoittaa muun muassa, että rakkaus ”iloihsee yhdessä totuuden kanssa; kaikki se peittää, kaikki se uskoo, kaikki se toivoo, kaikki se kärsii.” (1 Kor. 13:6–7.) Tai kuten Väinö Lehtonen toteaa kirjassaan *Mitä on kristosofia* (s.39), että ”rakkaus ei ole tunteilua eikä hempeilyä. Se on kirkasta järkeä, ihmisyyttä, se on totuutta ja puhtautta.”

Uskonpuhdistuksen kohde

Olemme melko kärkkäitä puhdistamaan toistemme uskoa, mutta sokeat eivät osaa toisiaan kompuroimatta taluttaa. Uskonpuhdistus onkin pääosin oman uskonsa puhdistamista ja siinä, Jumala-käsityksen selkiinnyttyä, perehtymistä mm. eri oppirakennelmiin. Samalla ymmärrys

avautuu arvostamaan myös uskonnon perustajien – olipa tuo perustaja Mooses, Zarathustra, Buddha, Väinämöinen, Jeesus tai joku muu – arvostamaan ja omaksumaan heidän opetuksi-
aan, jotka ovat kyseisen uskonnon käytännöllisen uskon ydin.

Keino, miten aloittaa uskonsa puhdistaminen on yksinkertainen: kyky esittää itse itsel-
leen kysymyksiä ja etsiä niihin vastauksia. Siis kyseenalaistaa omia luomuksiaan tai harkitse-
matta omaksumiaan näkemyksiä ja pitää mieli avoinna järkeville ja hyvillä ratkaisuille.

Tiede tarjoaa moniin kysymyksiin oivallisia vastauksia ja meissä herää opintojen myötä
kyky ajatella valikoivan järkevästi. Ihmisen osalta tieteen antamat vastaukset kuitenkin ontu-
vat, sillä nuo näkemykset ovat melko materialistisia. Meitä ei mielletä niissä yksilöllisiksi ta-
junnoiksi, jumal-syntyisiksi henkiolennoiksi, tuskin edes sielullisiksi olennoiksikaan. Huomio
kohdistetaan ruumiiseen, kuten kirkollinenkin viisaus tekee, selittäen meidän maasta tulleen ja
maaksi jälleen tuleman. Toisella laidalla ovat uskontokunnat dogmeineen, joissa ajattelua kar-
sastetaan ja tukeudutaan seremoniallisen sokean uskon ylläpitämään hartauteen tai jopa hur-
mokseen.

Tieteen ja uskonnon näkemykset eivät juurikaan kohtaa tosiaan, mutta niiden pitää olla
yhteneviä sekä olla lisäksi vielä sopusoinnussa itse elämän kanssa, että olisivat todenmukai-
sia. Yksilölle tällainen olotila muodostuu silloin, kun hänessä järki ja tunteet saavuttavat tasa-
painon keskenään, jolloin rauhaa rakentava elämäntapa muotoutuu hänen arkisissakin toimis-
saan vakaumukseksi, tahtoperäisiksi teoiksi, käytännön vahvistamaksi tiedoksi, uskoksi.

Jeesuksen teloitukseen johtaneet tapahtumat

Luonnontieteellisiä totuuksia ei etsitä uskon avulla, vaan toisin menetelmin, yleensä aistien
välittämää tietoa teknisten laitteiden avulla tarkentaen. Historiallisia totuuksia etsitään edelli-
sen ohella kirjallisiin muistiinpanoihin tukeutuen. Tuolloin tutkittava kohde avautuu tiedolle.

Seuraavassa pitkäkö kuvaus Uudessa testamentissa esitetystä historiallisesta tapahtu-
mien ketjusta, Jeesuksen teloitukseen johtaneista neuvonpidoista. Esimerkin avulla pyritään
tajuamaan ilmeiset tosiasiat eli tapahtumien todellinen kulku ja saattamaan ne tiedon piiriin.

Jeesus oli jo useasti lymynnyt kivittäjiä ja hänen tiensä Golgatalle avautui heti sen jäl-
keen, kun hän herätti Lasaruksen syvästä transsin kaltaisesta unesta, kuolleista, kuten sano-
taan. Johanneksen evankeliumiin on kirjoitettu: ”Niin ylipapit ja fariseukset kokosivat neu-
voston ja sanoivat: ’Mitä me teemme, sillä tuo mies tekee paljon tunnustekoja? Jos annamme
hänen näin olla, niin kaikki uskovat häneen, ja roomalaiset tulevat ja ottavat meiltä sekä maan
että kansan.’” (Joh. 11:47–48.) Ylipapit olivat huolissaan valtansa menettämistä ja pelottelivat
kokoon kutsumaansa neuvostoa väittäen: ”– – roomalaiset tulevat ja ottavat meiltä sekä maan
että kansan.” Sitten ylipappi Kaifas esitti neuvostolle suoraviivaisen, ehkä jo ennalta mieltti-
mänsä valmiin ratkaisun: ”Te ette tiedä mitään ettekä ajattele, että teille on parempi, että yksi
ihminen kuolee kansan edestä, kuin että koko kansa hukkuu.” (Joh. 11:49–50.)

Idea Jeesuksen uhrikuolemasta kansan edestä näyttäisi olevan ylipappi Kaifaan sepittämä. Tuo pelastusidea on myöhemmin laajennettu kirkolliskokousten päätöksillä käsittämään jo-kaista ns. kristittyä, pakanat tietysti pois lukien, joihin Kaifaan perikuntakin kuulunee.

Johannes jatkaa: ”Siitä päivästä lähtien oli heillä siis tehtynä päätös tappaa hänet.” (Joh. 11:53.) Jatkossa etsittiin vaan keinoa päätöksen toteuttamiseksi ja neuvoteltiin, ”kuinka ottai-sivat Jeesuksen kiinni kavaluudella ja tappaisivat hänet.” (Matt 26:4.)

Keinoista Matteus mainitsee seuraavaa: ”Mutta ylipapit ja koko neuvosto etsivät väärää todistusta Jeesusta vastaan tappaaksensa hänet, mutta eivät löytäneet, vaikka monta väärää to-distajaa oli tullut esille.” (Matt. 26:59–61.)

Suunnitelmat eivät edenneet ajatellulla tavalla, sillä suuri joukko tahtoi tavata Jeesuksen ja nähdä Lasaruksenkin. ”Mutta ylipapit päättivät tappaa Lasaruksenkin, koska monet juuta-laiset hänen tähtensä menivät sinne ja uskoivat Jeesukseen.” (Joh. 12:10–11.) Tuli yhä enem-män mutkia matkaan; fariseukset tuskailivat Hoosianna-huutojen jälkeen: ”Te näette, ettette saa mitään aikaan; katso, koko maailma juoksee hänen perässään.” (Joh. 12:19.)

Kansan vanhimmat, ylipapit ja kirjanoppineet eivät löytäneet riittävän luotettavan tuntui-sia väärää todistajia, joiden selän taakse olisivat voineet piiloutua ja sieltä käsin vaikuttaa Pila-tuksen ratkaisuihin. He joutuivat itse tarttumaan asioiden kulkuun ahdistuen Jeesusta kysy-myksellä, onko hän Kristus, Jumalan Poika? (Luukk. 22:66–71 ja Matt. 26:63–66.) Jeesuksen todettua asian näin olevan ”he nousivat, koko joukko, ja veivät hänet Pilatuksen eteen. Ja he alkoivat syyttää häntä sanoen: ’Tämän me olemme havainneet villitsevän kansaamme, kieltä-vän antamasta veroja keisarille ja sanovan itseään Kristukseksi, kuninkaaksi.’” (Luukk. 23:1–2.) Syytökset ovat mielivaltaisia. Ei Jeesus ollut nimennyt itseään kuninkaaksi, siis Rooman keisarin kilpailijaksi, vaan painotti, että hänen valtakuntansa ei ole tästä maasta. Myös väite yllytyksestä veronkiertoon on perätön. Fariseusten lähettämien hurskaiksi tekeytyneiden hero-dilaisten urkkijoiden kysymykseen veronmaksusta keisarille – varmistettuaan ensin urkki-joilta, että verorahassa, denarissa on keisarin kuva – oli Jeesus vastannut: ”Antakaa keisarille, mikä keisarin on, ja Jumalalle, mikä Jumalan on.” (Mark. 12:14–17.)

Päätös onnistuttiin kiristämään monien uhkailujen jälkeen seuraavalla tavalla: Pilatuksen kysyttyä: ”’Tahdotteko, että päästän teille juutalaisten kuninkaan?’ – – kiihoittivat ylipapit kansaa anomaan, että hän ennemmin päästäisi heille Barabbaan.” Pilatuksen kysymykseen: ”Mitä minun sitten on tehtävä hänelle, jota te sanotte juutalaisten kuninkaaksi?” he huusivat vastaukseksi: ”Ristiinnaulitse hänet!” Kysymykseen: ”Mitä pahaa hän sitten on tehnyt?” (Mark. 15:9–14.) ei edes vastattu, vaan: ”– – he huusivat vielä kovemmin: ’Ristiinnaulitse hä-net!’” (Mark. 15:14.) Tai kuten Luukas toteaa: ”Mutta he ahdistivat häntä suurilla huudoilla, vaatiin Jeesusta ristiinnaulittavaksi; ja heidän huutoonsa pääsivät voitolle.” (Luuk. 23:23.)

”Ja kun Pilatus tahtoi tehdä kansalle mieliksi, päästi hän heille Barabbaan, mutta Jeesuksen hän ruoskitti ja luovutti ristiinnaulittavaksi.” (Mark. 15:15) Tai kuten Luukas asian ilmaisee: ”– – Jeesuksen hän antoi alttiiksi heidän mielivallallensa.” (Luuk. 23:25.)

Jo näin vähäinen kirjallisuustutkimus – muutama poiminta Uudesta testamentista – paljastaa, että Jeesus tuomittiin kuolemaan pappisjuonittelun ja kansan kiihotuksen keinoin.

Veripelastusoppi on muotoiltu joistakin Paavalin sanoista, joilla hän opasti aikalaisiaan luopumaan eläinuhreista. Ei hän suinkaan pyrkinyt korvaamaan eläinuhria ihmisuhrilla, vaan että uskonnollisten seremonioiden aikana ei enää olisi vuodatettu eläinten verta. Paavali ei ujuttanut kristinuskoon vanhempien, jo rappeutuneiden uskontojen ihmisuhria, sillä hän pahottelee mm. ensimmäisessä korinttolaiskirjeessään (2:7–8), että jos tämän maailman valtiat olisivat tunteneet salattua Jumalan viisautta, eivät he olisi kirkkauden herraa ristiinnaulinneet.

Jumalakäsitys sekä Paavalin puheet esivallan miekankäyttöoikeudesta.

Paavalin opetukset uhrautumisesta on pahoin väärin ymmärretty. Toisena esimerkkinä Roomalaiskirjeen kohta esivallan miekankäyttöoikeudesta, joilla sanoilla Paavali muka hyväksyisi sodan, kannustaisi sotilasuhriin. Paavali opastaa seurakuntalaisiaan. (Room. 13:1–13:4.):

”Jokainen olkoon alamainen sille esivallalle, jonka vallan alla hän on. Sillä ei ole esivaltaa muutoin kuin Jumalalta; ne, jotka ovat, ovat Jumalan asettamat. Sentähden, joka asettuu esivaltaa vastaan, se nousee Jumalan säätämystä vastaan; mutta jotka nousevat vastaan, tuottavat itsellensä tuomion.” Ja edelleen: esivalta ”– – – ei miekkaa turhaan kannaa, koska se on Jumalan palvelija, kostaja sen rankaisemiseksi, joka pahaa tekee.”

Paavali sanoo: ”Esivalta on jumalan asettama”. Mitä jumalaa Paavali tarkoitti todetessaan, että esivalta on jumalan asettama? Eihän Jeesuksen kuvailema auringon kaltainen rakastava Isä ollut saanut jalansijaa ihmisten toimissa, eihän se ole vielä nykypäivänäkään saanut, vaan sisällämme yhä riehuu tuo jumala, jota Jeesus kuvaili sanoilla murhaaja ja valheen isä. Tuon jumalan asettama ”esivalta ei miekkaa turhaan kannaa – – –”, vaan käyttää sitä. Paavalin sanat ovat varoitus. Hän opasti seurakuntalaisiaan, että eläkää siivosti ja toteuttakaa uskoanne hiljaisuudessa. Älkää provosoiko esivaltaa, maksakaa veronne ja myös tullimaksunne. Näin varmaan onnistuttiin toimimaan jonkin aikaa, mutta kun esivallalle selvisi, etteivät kristityt tartu miekkaan, etteivät he vannoo uskollisuutta Rooman legioonille, eivät tee senaikaista sotilasvalaa, alkoi kristittyjen vaino.

Juutalaiset oli vapautettu asevelvollisuudesta, joten heillä oli näiltä osin vapaat mahdollisuudet omaksua kristinuskoa. Kristityt juutalaiset eivät osallistuneet juutalaisten kapinaan vuosina 66–73 ja saivat teollaan omien vihan päälleen. Se herätti valtiovallan huomaamaan, että on juutalaisia ja ei-juutalaisia kristittyjä ja näin myös muiden, kuin juutalaisten kristittyjen aseettomuus nousi väistämättä esiin. Kummankaan aseettomuutta ei enää suvaittu. Väki-valtaan tukeutuva esivalta piti aseettomuutta uhkana eikä kantanut miekkaa turhaan, vaan

käytti sitä häpeämättömästi. Samoin menettelee itseään kristityksi kutsuva esivalta vielä tänäkin päivänä, sillä valtiovalta ei salli Jeesuksen opetuksien noudattajien valita vapaasti elämänsä suuntaa, vaan pakottaa heitä yhä asepalvelukseen tai vaihtoehtoisesti eristyslaitoksiin.

Väinö Lehtonen kiteyttää näin muodostuneen käytännön nykypäivään kirjassaan Tietäjien todistus (s. 45–46) seuraavasti: ”Jeesuksen sanoman vanaveteen muodostui kirkko, joka vähitellen, aste asteelta kumosi Mestarin opetukset. Jälleensyntymisopin kiroaminen teki elämän järjettömäksi, liitto valtion kanssa teki kristilliset sodat mahdollisiksi ja luvallisiksi ja Golgatan veripelastusoppi teki kaikki Jeesuksen siveelliset opit tarpeettomiksi ja käyttökelvottomiksi. — — — Virallistuneesta kristillisyydestä ”on tullut **este** taivasten valtakunnan portille, **este**, kaikille menossa oleville, sillä kirkkojen toimesta on Jeesuksen **opin** leveneminen ihmiskuntaan tyrehtynyt. Se kristinusko, mitä levitettiin väkivalloin, ei ollut Jeesus Kristuksen oppia, se oli sodan ja väkivallan hengen oppia.” Näin Väinö Lehtonen.

Otettakoon tähän vielä yksi esimerkki Paavalin väärinymmärretyistä opetuksista. Roomalaiskirjeessä todetaan, että ”ihminen vanhurskautetaan uskon kautta ilman lain tekoja.” (Room. 3: 28.) Paavali kirjoittaa ”ilman lain tekoja”. Lain teot ovat sellaisia, että niissä vedotaan karmaan. Kun teet hyvää, saat palkaksi hyvää. Tämä ei kristitylle riitä, vaan hän on hyvänsä itsensä vuoksi ilman palkan toivoa. Paavali jatkaakin: ”Teemmekö siis lain mitättömäksi uskon kautta? Pois se! Vaan me vahvistamme lain.” (Room. 3:31.) Jaakob – kirjeen kirjoittaja on ilmeisesti ”Herran veli” – hän vahvistaa saman asian seuraavasti: ”Sillä niin kuin ruumis ilman henkeä on kuollut, niin myös usko ilman tekoja on kuollut.” (Jaak. 2:26.)

Käskyjen syveneminen

Edellä oli esimerkkejä uskontojen tietopuolisesta puhdistamisesta. Seuraavassa yritetään paneutua Vuorisaarnan opastamana siihen, miten uskontojen moraaliopetukset ovat muutaman tuhannen vuoden aikana syventyneet. Sekin on tavallaan uskonpuhdistusta, kun aiempia, mutta nyt kuitenkin jo riittämättömäksi käyneitä tai suorastaan vanhentuneita opetuksia ymmärretään yhä syvemmin.

Ensimmäinen käsky kuuluu jonkin verran lyhennettynä: ”Te olette kuulleet sanotuksi vanhoille: 'Älä tapa', ja: 'Joka tappaa, se on ansainnut oikeuden tuomion.' Mutta minä sanon teille: jokainen, joka vihastuu veljeensä, on ansainnut oikeuden tuomion; ja joka sanoo veljelleen: 'Sinä tyhjänpäiväinen', on ansainnut suuren neuvoston tuomion; ja joka sanoo: 'Sinä hullu', on ansainnut helvetin tulen.” (Matt. 5:21–22.)

Jeesus viittaa Mooseksen käskyyn ”älä tapa” eikä kumoa sitä, vaan syventää tuon peräti tarpeellisen käskyn koskemaan myös sisintämme. Emme saisi edes vihastua eli elävöittää sielussa piileviä tuhon voimia ja kohdistaa niitä toisiimme. Käskyn noudattaja ei myöskään pidä ketään tyhjänpäiväisenä tai sano toista hulluksi, joten hän kunnioittaa kunkin ihmisarvoa.

Pekka Ervast on muotoillut käskyn sanoiksi: Älä suutu. Kun ei suutu, vaan tukeutuu hyvyteen, on silloin mahdollista päästä kunnialla suuttumis- ja vihastumiskohtauksiensa yli.

Toinen käsky opastaa: ”Te olette kuulleet sanotuksi: 'Älä tee huorin.' Mutta minä sanon teille: jokainen, joka katsoo naista himoiten häntä, on jo sydämessään tehnyt huorin hänen kanssansa.” (Matt. 5:27–28.)

Tämäkin käsky ohjaa teon, huorin tekemisen asemasta kiinnittämään huomion sisikuntaan, siellä oleviin katseen herättämien ajatusten elävöittämiin himon pyörteisiin.

Käsky on suunnattu miehille. Juudeassahan langenneet naiset kivitettiin. Nyt miehetkin asetettiin tutkailemaan himojaan, ei pakolla, kuten naiset, vaan opastaen ja näin miehille avautui uusi, syvälle sielun syövereitä uurtava keino voittaa myös väkivaltaisuuksiaan.

Pekka Ervast on pukeutunut käskyn muotoon: Älä ajatuksissasikaan ole epäpuhdas. Käsky ohjaa niin miesten kuin naisten ja lasten ajatuksia puhdistuen siten myös sydäntä. Eikä ajatusten puhtaus rajoitu vain yksittäisille osa-alueille, vaan se voi luotsata kaikkia toimiamme.

Kolmannen käskyn ydinajatuksena on: Vielä olette kuulleet sanotuksi vanhoille: 'Älä vannoo väärin', ja: 'Täytä Herralle valasi.' Mutta minä sanon teille: älkää ensinkään vannoko”. (Matt. 5:33–36.)

Vala sitoo vannojan jonkun kasvottoman organisaation tahdottomaksi käskyläiseksi. Valan muodollinen vastaanottaja on hänkin sitoutunut saman tuntemattomuuden orjaksi. Käsky: ”älkää ensinkään vannoko” tai ”älä vannoo”, kuten Pekka Ervast sen esittää, ohjaa hyvyyteen ja puhtauteen pyrkivää ihmistä todelliseen itsenäisyyteen, totuuden tietoon, sillä kun ei vannoo, jää tukikohdaksi vain sisässään oleva parhain, kutsuttakoon sitä vaikka Jumalaksi. Todetakaan vielä, että vuorisaarnan kolmannen elämänohjeen, ”älkää ensinkään vannoko” noudattaminen asettaisi ns. kristittyjen yhteiskuntien toiminnan perustat täysin uusiksi.

Vuurisaarnan neljännen käskyn alkuosa kuuluu: ”Te olette kuulleet sanotuksi: 'Silmä silmästä ja hammas hampaasta.' Mutta minä sanon teille: älkää tehkö pahalle vastarintaa; vaan jos joku lyö sinua oikealle poskelle, käännä hänelle toinenkin; – –.” (Matt. 5:38–42.)

Mooseksen käskyissä ei ole kehotusta: Silmä silmästä ja hammas hampaasta. Toisessa tosin sanotaan: ”Sillä minä, Herra, sinun Jumalasi, olen kiivas Jumala, joka kosten isien pahat teot lapsille kolmanteen ja neljänteen polveen, niille, jotka minua vihaavat; mutta teen laupeuden tuhansille, jotka minua rakastavat ja pitävät minun käskyni.” (2 Moos. 20:4–5.) Tässä kuvataan sen aikaista sanastoa ja ilmaisutapaa käyttäen karman lain toimintaa. Juudeassa ja myöhemmin ns. kristikunnassa on erehdytty siten, että olemme ottaneet Herra Jumalalle kuuluvan tuomiovallan, karman lain toimeenpanon omiin käsiimme ja muuttuneet näin suorastaan piruiksi.

Mainittakoon, että Katekismuksesta on tämä Mooseksen toinen, vastuuta ja tekojen merkitystä painottava käsky jätetty pois ja kymmenes jaettu kahtia.

Jeesuksen neljännen käskyn sisällön voinee ilmaista sanoilla: Älä ole pahaa ihmistä vastaan, sillä eihän esimerkiksi poskelle lyöjä ole mikään henkiolento. Pekka Ervastin esittämässä muodossa elämänohje kuuluu: Älä ole pahaa vastaan. Suuttuminen, epäpuhtaat ajatukset, sotiminen – ne kylläkin heräävät toisten vaikutuksesta, mutta ne heräävät sisällämme emmekä saisi niitä sielläkään vastustaa, vaan etsiä niiden syntysanat. Kun osaa kohdata kielteisenkin tapahtuman sellaisena, kuin se eteen avautuu ja sitä rauhallisena harkita, niin tuolloin jo pelkällä olemassaolollaan rakentaa rauhaa tähän pakkokeinoja tulvillaan olevaan maailmaan.

Viidennen käskyn alkuosassa sanotaan: ”Te olette kuulleet sanotuksi: 'Rakasta lähimmäistäsi ja vihaa vihollistasi.' Mutta minä sanon teille: rakastakaa vihollisianne ja rukoilkaa niiden puolesta, jotka teitä vainoavat, että olisitte Isänne lapsia, joka on taivaassa; sillä hän antaa aurinkonsa koittaa niin pahoille kuin hyvällekin, ja antaa sataa niin väärille kuin vanhurskaillekin.” (Matt. 5:43–45.)

Myöskään käskyä: Rakasta lähimmäistäsi ja vihaa vihollistasi ei Mooses antanut, joten Jeesus perkasi tälläkin käskyllään mooseslaisuutta siihen hivuttautuneesta väkivallasta. Miten evankelis-lutherilaisessa uskonnossa Suomessa tätä Jeesus Kristuksen käskyä opetetaan, siitä esimerkkinä noin kymmenen vuotta sitten kokemani tapahtuma: Olin sotilasvalatilaisuudessa kirkossa ja siellä sotilaspappi todisteli, että toteutamme nimenomaan vuorisäärnässä olevaa rakkauden käskyä silloin, kun vannomme sotilasvalan. Kyse on hänen mukaansa rakkaudesta isänmaahan, isänmaan puolustamisesta väkivaltaisoin keinoin. Näin hän velvoitti nuo nuoret rakkaudesta – siis kuvittelemansa väkivaltarakkauden kannustamana tappamaan ihmisiä ja olemaan valmiit tapattamaan myös itsensä, jota itseuhria myös korostettiin. Tämä kaikki vielä vastoin saman vuorisäärnan kolmannen käskyn selkeää kieltoa: ”älkää ensinkään vannoko”.

Opettajilla on suuri vastuu toimistaan ja olisikin monin verroin arvokkaampaa opastaa nuorisoa elämään isänmaan puolesta samalla kun opettelemme ymmärtämään ja kunnioittamaan muita kulttuureja, muita kansoja, muiden kansojen kansalaisia, kaikkia ihmisiä.

Pekka Ervastin esittämänä käsky kuuluu: Älä sodi, vaan rakasta kaikkia ihmisiä.

Loppusanat

Viimeisin uskonpuhdistus alkoi alustavasti H. P. Blavatskyn julkituoman teosofisen sanoman herättelemänä 1800-luvun loppupuolella. Teosofia palautti mieliimme lähinnä itämailla vaikuttaneiden ja yhä vaikuttavien uskontojen opetuksia, kuten opetukset jälleensyntymästä, karmasta, kehityksestä, ihmisyyden Mestareista, veljeydestä. Näin länsimaille tuli vapaamman ajattelun tuulahdus. Nyt ei esimerkiksi enää teloiteta ihmisiä, jotka uskaltavat puhua ihmisyydestä, ei viedä heitä enää polttorovioille – sen kieltää yhteiskuntaan säädetyt lait.

Varsinainen ”Uskonpuhdistus alkoi sitten vuoden 1925 paikkeilla ja me näemme sen alkaneen täällä Suomessa. Se alkoi siten, että Pekka Ervast selvitti kristinuskon sellaiseksi, millaisena se lähti Jeesus Kristuksen suusta. Hänen työtään auttoi ja jatkoi J. R. Hannula.”, toteaa

Väinö Lehtonen Ongelmien seurassa (II/1) kirjassaan. Varsinainen uskonpuhdistus alkoi tuolloin, vuoden 1925 paikkeilla ja jatkuu niiden suuntaviivojen mukaisesti, jotka Pekka Ervast piirsi Amerikan matkallaan kirjaansa Suuri seikkailu.

J. R. Hannulalta ilmestyi v. 1925 kirja Jos Kristusta seuraisin?, jossa hän erityisesti paneutuu Jeesus Kristuksen merkitykseen opettajana ja – limittäin uskonsa puhdistamisen kanssa – miten yksilö toisensa jälkeen osaisi vapautua sodan lumosta ja kihosta. Uskonsa puhdistaminen alkaa Jumala-käsityksensä selkiinnyttämisen ohella luopumisella kaikkein raaimman väkivallan, harkitun koneellisen murhaamisen eli sodan ihannoimisesta ja sen puolustelemisesta samalla, kun pyrkii olemaan lempeä rauhan rakentaja. Ratkaistessaan suhteensa väkivaltaan kukin yksilö itsenäisesti päättää, kumpaan uskoo ja luottaa: aseisiin vaiko Jumalaan.

J. R. Hannulan kirja Jos Kristusta seuraisin? on ollut Uuden testamentin ohella tämän esityksen lähdeveksena. Mainittakoon vielä Pekka Ervastin kirjat Vuorisaarna, Suuret uskonnot, Kirkonopin teosofia ja Mitä on kristinusko? sekä Väinö Lehtoselta kirja Ihmisyyssuskonnon ulkopiirteet.